

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 26/2010-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 20. januára 2010 predbežne prerokoval sťažnosť Ing. J. M., P., zastúpeného advokátom Mgr. R. T., PhD., Advokátska kancelária, B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie a prejednanie jeho záležitosti nezávislým a nestranným súdom podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Špecializovaného trestného súdu v Pezinku v konaní vedenom pod sp. zn. PK 1 Tš 23/2005 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. J. M. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 15. októbra 2009 doručená sťažnosť Ing. J. M., P. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom Mgr. R. T., PhD., Advokátska kancelária, B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie a prejednanie jeho záležitosti nezávislým a nestranným súdom podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Špecializovaného trestného súdu v Pezinku (ďalej len „špecializovaný trestný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. PK 1 Tš 23/2005.

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že na sťažovateľa bola 8. septembra 2004 v zmysle § 176 ods. 1 zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) podaná Krajskou prokuratúrou v Trenčíne obžaloba pre trestný čin sprenevery podľa § 248 ods. 1, ods. 4 písm. b) a ods. 5 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“). Vec sťažovateľa bola v zmysle § 188 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku postúpená bývalému Špeciálnemu súdu v Pezinku (ďalej len „špeciálny súd“).

Po zriadení špecializovaného trestného súdu sa pred týmto súdom uskutočnilo v uvedenej veci sťažovateľa 13. augusta 2009 hlavné pojednávanie, na ktorom sťažovateľ vzniesol námietku zaujatosti voči všetkým členom senátu s odôvodnením, že do termínu tohto hlavného pojednávania nebolo Súdnou radou Slovenskej republiky (ďalej len „súdna rada“) rozhodnuté o preložení vo veci konajúcich členov senátu na špecializovaný trestný súd, čo sťažovateľ považoval za dôvod svedčiaci o tom, že členovia senátu nie sú zákonnými sudcami. O podanej námietke špecializovaný trestný súd nerozhodol.

Sťažovateľ argumentoval, že podľa čl. 141a písm. b) ústavy a naň nadväzujúce ustanovenia § 12 ods. 1 a 2 a § 14 ods. 1 a 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a príseďiacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 385/2000 Z. z.“) patrí rozhodovať o pridelení a preložení sudcov do výlučnej pôsobnosti súdnej rady.

Sťažovateľ uviedol, že *„integrálnou súčasťou práva na zákonného a nezaujatého sudcu zaručeného čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo namietať zaujatosť sudcu a z toho vyplývajúce právo na rozhodnutie o námietke zaujatosti vznesenej niektorou zo strán trestného konania“*.

Postup v trestnom konaní, keď pri prerokúvaní veci sťažovateľa na hlavnom pojednávaní nerozhodoval senát ustanovený v súlade s ústavou a zákonom a keď špecializovaný trestný súd nerozhodol o námietke zaujatosti uplatnenej na tomto pojednávaní, považuje sťažovateľ za porušenie svojich základných práv zaručených čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Na základe uvedených skutočností sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd prijal jeho sťažnosť na ďalšie konanie a aby v náleze vyslovil:

„1. Špecializovaný trestný súd v konaní vedenom pod sp. zn. PK - 1 Tš 23/2005 tým, že v trestnej veci sťažovateľa vykonal dňa 13.08.2009 hlavné pojednávanie, porušil právo sťažovateľa domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo sťažovateľa nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie a prejednanie jeho záležitosti nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Špecializovaný trestný súd v konaní vedenom pod sp. zn. PK - 1 Tš 23/2005 tým, že nerozhodol o námietke sťažovateľa vznesenej na hlavnom pojednávaní dňa 13.08.2009, porušil právo sťažovateľa domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo sťažovateľa nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej

republiky a právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie a prejednanie jeho záležitosti nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

3. Špecializovanému trestnému súdu sa prikazuje obnoviť stav pred porušením základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

4. Špecializovanému trestnému súdu sa prikazuje rozhodnúť o námietke zaujatosti vznesenej sťažovateľom na hlavnom pojednávaní dňa 13.08.2009.

5. Špecializovaný trestný súd je povinný uhradiť trovy konania k rukám advokáta Mgr. R. T., PhD., so sídlom B. do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľa prerokoval na neverejnom zasadnutí a preskúmal ju zo všetkých hľadísk uvedených v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Sťažovateľ namietal porušenie svojho základného práva domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie a prejednanie svojej záležitosti nezávislým a nestranným súdom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom špecializovaného trestného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. PK 1 Tš 23/2005.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Zmyslom obsahu základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy je zabezpečiť nezávislosť súdnej organizácie od výkonnej moci, t. j. zabrániť tomu, aby organizácia súdneho systému v demokratickej spoločnosti bola ponechaná na ľubovôľu výkonnej moci, a zabezpečiť, aby sa tento systém opieral o zákon parlamentu.

Judikatúra ústavného súdu definuje pojem zákonného sudcu tak, že je ním sudca, ktorý spĺňa zákonom ustanovené predpoklady na funkciu sudcu, bol pridelený alebo dočasne pridelený na výkon funkcie k určitému súdu, ktorého funkcia nezanikla a ktorý bol určený na prerokovanie a rozhodnutie veci v súlade s rozvrhom práce (II. ÚS 15/96).

Nestrannosť súdu predpokladá jeho nezávislosť a medzi nezávislosťou a nestrannosťou existuje funkčný vzťah, a síce, že účelom nezávislosti je v podstate zabezpečiť nestrannosť súdu.

Požiadavka nestrannosti súdu vyplýva tak z čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 141 ods. 1 ústavy, ako aj z čl. 6 ods. 1 dohovoru. Nestrannosť sa obyčajne definuje ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti. V judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva, na ktorú nadväzuje aj judikatúra ústavného súdu, sa rozlišuje nestrannosť subjektívna a nestrannosť objektívna. Subjektívne chápanie nestrannosti je posudzovaním správania súdu (sudcu). Nestrannosť z hľadiska správania sudcu je vlastne dostatok subjektívnej nezaujatosti, o ktorom svedčí správanie sudcu. Objektívna nestrannosť sa naproti tomu neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Sudca môže subjektívne rozhodovať absolútne nestranne, ale napriek tomu jeho nestrannosť môže byť vystavená oprávneným pochybnostiam so zreteľom na jeho štatút či funkcie, ktoré vo veci vykonával. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť v očiach strán. Z doterajšej judikatúry možno vyvodit', že do rámca skutočností spochybňujúcich nestrannosť súdu z objektívneho hľadiska patria predovšetkým rôzne prípady inkompatibility, teda situácie, keď sudca rozhodujúci o veci mal s ňou do činenia predtým, resp. v jej skoršej fáze v inom postavení, napríklad ako vyšetrovateľ či prokurátor. Ďalej do tejto skupiny patria aj prípady, keď vo veci koná miestne alebo vecne nepríslušný súd alebo sudca, ktorý podľa rozvrhu práce nie je zákonným sudcom (I. ÚS 46/05, II. ÚS 331/09).

Z judikatúry ústavného súdu teda možno vyvodit', že tvrdenie účastníka konania, podľa ktorého v jeho veci nekoná zákonný sudca, treba považovať za námietku zaujatosti, a to z objektívneho pohľadu (II. ÚS 331/09).

Sťažovateľ svoje námietky týkajúce sa porušenia označených základných práv zaručených ústavou a práva zaručeného dohovorom predostrel v týchto dvoch rovinách:

1. Sťažovateľ uviedol, že v jeho trestnej veci rozhoduje senát špecializovaného trestného súdu, ktorého členovia neboli do svojich funkcií kreovaní ústavne konformným spôsobom. Vychádza z argumentov, že nálezom ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 17/08 bol vyslovený nesúlad podstatnej časti zákona č. 458/2003 Z. z. o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších

predpisov s príslušnými článkami ústavy a medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná.

Trestnú vec sťažovateľa prevzal novovzniknutý špecializovaný trestný súd zriadený zákonom č. 291/2009 Z. z. o Špecializovanom trestnom súde a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 291/2009 Z. z.“). Sťažovateľ namietal, že vo veci konajúci senát špecializovaného trestného súdu, teda jeho členovia, neboli pridelení na tento súd súdnou radou tak, ako si to vyžaduje čl. 141a ods. 4 písm. b) ústavy a naň nadväzujúce ustanovenia § 12 ods. 1 a 2 a § 14 ods. 1 a 2 zákona č. 385/2000 Z. z.

Ústavný súd sa v prvom rade vysporiadal s námietkou sťažovateľa týkajúcou sa porušenia jeho základného práva domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie a prejednanie jeho záležitosti nezávislým a nestranným súdom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom špecializovaného trestného súdu opretú o argumentáciu, že sudcovia vo veci konajúceho senátu tohto súdu neboli naň pridelení postupom v zmysle relevantných ustanovení ústavy a zákona č. 385/2000 Z. z.

Námietka sťažovateľa sa teda netýka pochybení v procesnom postupe špecializovaného trestného súdu pri prerokúvaní jeho veci, ale poukazuje na porušenie pravidiel ústavnosti a zákonnosti pri pridelení členov rozhodujúceho senátu na špecializovaný trestný súd.

Na tomto mieste ústavný súd poukazuje na to, že kontinuitu pri prechode právomoci špeciálneho súdu na špecializovaný trestný súd zabezpečil zákon č. 291/2009 Z. z., ktorého čl. II novelizoval zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok účinný od 1. januára 2006“) tak, že za § 567e vložil § 567f, ktorý v odseku 1 zakotvil, že vo veciach, ktoré patria do pôsobnosti špecializovaného trestného súdu, v ktorých bolo začaté trestné stíhanie pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, je príslušný na konanie špecializovaný trestný súd, ak ďalej nie je ustanovené inak, a ktorého čl. XII novelizoval zákon č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov

Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (v znení zákonov č. 428/2004 Z. z. a č. 757/2004 Z. z.) tak, že za § 18h vložil § 18i, ktorý ustanovil, že výkon súdnictva, všetky práva a povinnosti vrátane prechodu správy majetku štátu, práv a povinností vyplývajúcich z pracovnoprávných vzťahov a štátnozamestnaneckých vzťahov a iných obdobných právnych vzťahov a práv a povinností z osobných vzťahov sudcu k štátu prechádza dňom vyhlásenia nálezu ústavného súdu sp. zn. PL.ÚS 17/08 z 20. mája 2009 v Zbierke zákonov Slovenskej republiky zo špeciálneho súdu na špecializovaný trestný súd.

Z toho možno vyvodit' záver, že senát špecializovaného trestného súdu prerokujúci vec sťažovateľa bol kreovaný v súlade so zákonom, konkrétne na základe relevantných ustanovení zákona č. 291/2009 Z. z., prostredníctvom ktorých je v danom konkrétnom prípade sťažovateľa ústavná požiadavka prerokovania veci zákonným sudcom dodržaná.

Ústavný súd vychádza z prezumpcie ústavnosti všetkých ustanovení zákona č. 291/2009 Z. z. a nemôže v rámci konania o sťažnostiach fyzických a právnických osôb podľa § 49 a nasledujúcich zákona o ústavnom súde skúmať ústavnosť predmetného právneho predpisu. Priestor pre riešenie uvedenej otázky poskytuje iba konanie o súlade právnych predpisov podľa § 37 a nasl. zákona o ústavnom súde, na iniciovanie ktorého však v zmysle právnej úpravy [§ 37 ods. 1 s odkazom na § 18 ods. 1 písm. a) až f) zákona o ústavnom súde] nie je sťažovateľ aktívne procesne legitimovaný.

Na základe uvedeného dospel ústavný súd k záveru, že námietka sťažovateľa o porušení jeho základného práva domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie a prejednanie jeho záležitosti nezávislým a nestranným súdom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom špecializovaného trestného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. PK 1 Tš 23/2005 v súvislosti s okolnosťou, že členovia konajúceho senátu neboli na tento súd pridelení súdnou radou (obdobne III. ÚS 330/09, III. ÚS 344/09), je zjavne neopodstatnená.

Napokon ústavný súd vo vzťahu k tejto časti sťažnosti poukazuje na svoju konštantnú judikatúru, podľa ktorej ustanovenie čl. 127 ods. 1 ústavy limituje právomoc ústavného súdu vo vzťahu k ostatným orgánom verejnej moci princípom subsidiarity. V zmysle tohto princípu rozhoduje ústavný súd o individuálnych sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb vo veci porušenia ich základných práv alebo slobôd v tých prípadoch, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Právomoc ústavného súdu je daná v prípade, ak je vylúčená právomoc všeobecných súdov rozhodovať v konkrétnej veci a poskytnúť tak ochranu označeným základným právam alebo slobodám sťažovateľa, porušenie ktorých namieta (III. ÚS 181/04, III. ÚS 29/09).

Podľa § 566 ods. 3 Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006 dovolanie podľa tohto zákona možno podať len proti rozhodnutiam, ktoré nadobudli právoplatnosť po nadobudnutí účinnosti tohto zákona.

Podľa § 371 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006 dovolanie možno podať, ak vo veci rozhodol nepríslušný súd.

V danej trestnej veci prebieha na špecializovanom trestnom súde prvostupňové konanie. Pokiaľ sa sťažovateľ domnieva, že v jeho veci vykonal konanie nepríslušný súd, čo by v podstate zodpovedalo porušeniu základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, môže námietku takejto povahy následne uplatniť v rámci dovolacieho konania [§ 371 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006], a preto je právomoc ústavného súdu o tejto otázke konať vylúčená.

2. Sťažovateľ ďalej poukázal na to, že v prerokúvanej veci vzniesol námietku zaujatosti, ktorú oprel o tvrdenie, že členovia senátu konajúceho špecializovaného trestného súdu nie sú zákonnými sudcami, dôvodiac opätovne tými istými argumentmi ako v prvej rovine, a síce, že *„do termínu hlavného pojednávania Súdnou radou Slovenskej republiky nebolo rozhodnuté o preložení vo veci konajúcich členov senátu na špecializovaný súd“*. Špecializovaný trestný súd o podanej námietke zaujatosti nerozhodol, v čom videl sťažovateľ porušenie základných práv domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a nebyť odňatý svojmu

zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie a prejednanie jeho záležitosti nezávislým a nestranným súdom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd skonštatoval, že senát špecializovaného trestného súdu konajúci vo veci sťažovateľa bol kreovaný na základe ustanovení zákonom č. 291/2009 Z. z., teda pri dodržaní ústavnej požiadavky zákonného sudcu. Argumentum a maiori ad minus skutočnosť, že sťažovateľom uplatnenú námietku zaujatosti celého konajúceho senátu opierajúcu sa o argument neústavnosti kreovania tohto senátu špecializovaný trestný súd nepreskúmal, nemohla spôsobiť porušenie sťažovateľom označených základných práv zaručených ústavou a práva zaručeného dohovorom.

Navyše, podľa § 371 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006 je jedným z dôvodov prípustnosti dovolania skutočnosť, že sa na prejednávani alebo rozhodovaní veci zúčastnil orgán činný v trestnom konaní, sudca alebo prísediaci, ktorý mal byť z vykonávania úkonov trestného konania vylúčený.

Ak sa sťažovateľ domnieva, že existujú dôvody opodstatňujúce zaujatosť senátu konajúceho a rozhodujúceho v jeho trestnej veci, zakladajúce vlastne porušenie základného práva na prerokovanie veci na nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na prejednanie záležitosti nezávislým a nestranným súdom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, môže následne uplatniť z uvedených dôvodov tento mimoriadny opravný prostriedok, na základe ktorého je oprávnený, ale i povinný poskytnúť ochranu jeho základným právam Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd príslušný pre dovolacie konanie.

Ústavný súd preto s poukazom na už spomenutý princíp subsidiarity uplatňovaný pri výkone právomoci ústavného súdu konštatuje, že konanie o tejto otázke je vylúčené pre nedostatok jeho právomoci.

Na základe uvedených skutočností rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. januára 2010